

Noortekeele sõnavara – kelle meelest **verinaiss**, kelle meelest **sus**?

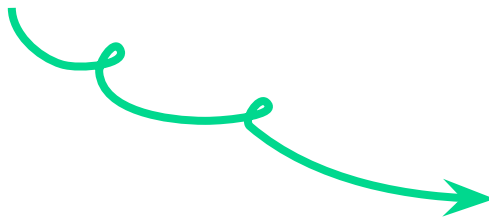
Kristel Algvere, Mari-Liis Korkus, Virve Vihman (Tartu Ülikool)

Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastakonverents

25. aprill 2025

Eelhäälestus

Minge lehele **menti.com** ja sisestage kood **#8741 9105**
või skanneerige kõrvalolev **QR-kood**.

NB! Küsimusele võib vastata kogu ettekande vältel!

Ühiskondlikud hoiakud noortekeele suhtes

Vahteri sõnul on Eestis keeleõpe "kahetsusväärset" heal tasemel, sest paljud inimesed oskavad inglise keelt nii hästi, et eestikeelne raamat neid ei huvitagi. "Selle tulemus on see, et neil kaob teatud raamatute puhul natukene ära eestikeelse lugemise oskus," nentis Vahter.

di teha. Paljude noorte moodne keelepruuk mõjub justkui sibul ja heeringas vahukoorega. Mil-

palju. Õpilased puutuvad rohkem kokku väärakeelega, mida levitab meedia – noorteartiklid, mis pungil ingliskeelseist väljendeist, nagutamist ja nohitamist täis noortesaadete verisuliste saatejuhtide sõnavara ja ajalehe-artiklid, kus isegi tavaline poolitamisreegel pole enam püha. Mõttetu on rääkida keelest, mida kasutatakse interneti

Ja vaadates, mis ümberringi toimub, kuulates, kuidas nii noored kui vanad tänaval kõnelevad, inglise keel on... või kuidas seda kutsutakse... mingi väljend levib selle kohta, *estonenglish* vist, see on sügav ohumärk meie keelele. Seda pidu korraldades üritasime seista ka eesti keele eest.

Vähe sellest, et noored on eesti keele üle külvanud slängiga, me asendame oma igapäevases kõnes varsti juba iga teise sõna võõrkeelest laenatuga. Nii tekib kummaline hübriid, mis on tasahilju asunud korrektset väljenduslaadi hävitama, röövides eestlastelt ühe olulisema identiteedi tunnuse — emakeele.

Kirjanik Aino Pervik soovib soovitada lapsevanematel oma võsukesti keelekasutuse osas korrale kutsuda, sest segakeeles rääkimine mõjutab ka mõtlemist ning ajab mõtted sassi. Ka Ariadne sõnul tuleb talle ema pidevalt meelde, et isegi sotsiaalmeedia videopostitustes tuleb rääkida puhast eesti keelt.

Vähe sellest. Kui keskealiste põlvkond mäletab, et halvemal juhul saadeti nende kasvuaeg keegi pe***, siis nüüdsed noored – pealtnäha ka täiesti korralikud – kasutavad v-, t-, p- ja m-tähega algavaid neljapähelisi sõnu nii vabalt, et isegi silm ei pilgu. «Minu noorusajal ka vannuti, aga mitte nii räigelt,» nendib kauane Gustav Adolfi

Esimese sajaprotsendilise nutipõlvkonna täiskasvanuks saamisega kaasnes katastroof eestlaste endi eesti keele oskusele. Terve taasiseseisvumise järgse aja on riigi aur kulunud siinsetele venelastele eesti keele pähe tagumisele. Samas viimaste aastate riigieksamite kohutavad tulemused kinnitavad – eesti keel vajab kaitset eestlaste eest.

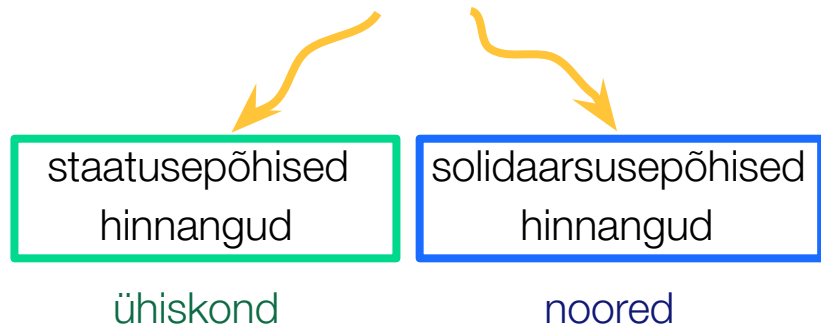
Noored kui keeleteadlikud kõnelejad

Noorte “stereotüüpi” seostatakse sageli **probleemide, ohudiskursusega**.

(Annist ja Kaaristo 2023: 56; Drummond 2023)

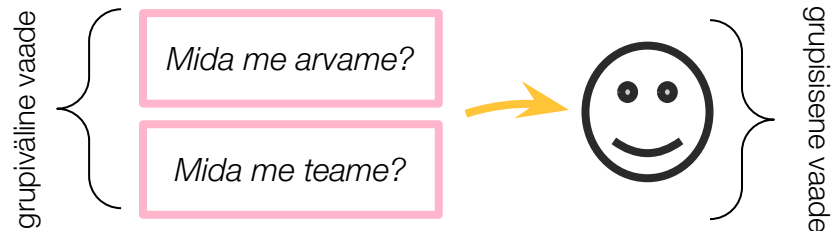
Keelelised stereotüübid

(Dragojevic jt 2018: 30)

Noore inimese kõnepruuk peegeldab **ajastule omaseid** ühiskondlikke, sotsiaalseid ja lingvistilisi **muutusi**. Nende keelevelikud tulenevad sageli soovist **eristuda teistest rühmadest**.

(Eckert 1989, 1997; Stenström 2014; Tagliamonte 2016; Drummond 2018)

Erikeel / argoo / žargoon / släng = noortekeel?

“Kuigi slängi on ka eesti keeleteaduses seostatud **sotsiaalsete rühmade** (nt kaitseväelased, vangid, kuritegelikud ühendused) **eripärase sõnavaraga**, on avalikkuses kujunenud mõistest pigem **noorte keelepruugi sünonüüm**, olles sellisena praegugi visalt esiplaanil.”
(vt rohkem Praakli 2022: 1018)

Eelmisel sajandil keskendusid noortekeele uuringud valdavalt **sõnavara** või nn **slängi** uurimisele, ilmus ka esimene **sõnaraamat**.

(vt Allik 1928; Vaigla 1928; Raam 1935; Tender 1984, 1994; Loog 1988, 1991, 1992; Viikberg 1997)

Viimastel kümnenditel hakati rohkem huvi tundma **keelekontaktide** (soome, vene, inglise) vastu, tänapäeval uuritakse **keelt tervikuna**.

(vt Lehtpuu 2016; Kask 2021; Anton 2022; Praakli jt 2022; Vihman jt 2022; Hu 2024; Tenisson 2024)

Koolikülastuste ülevaade

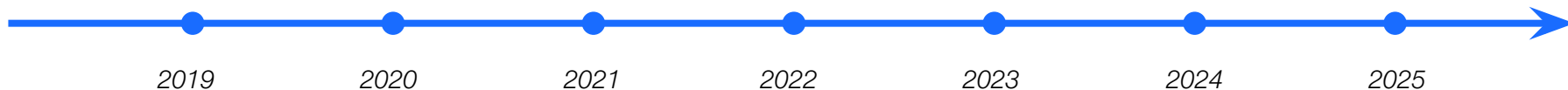

**TEISMELISTE
KEEL EESTIS**

“Teismeliste keel Eestis”
(EKKD3; 2019–2023)

“Digiajastu keel: suulised ja tähtvestlused”
(EKKD-TA16; 2024–2027)

Koolikülastuste ülevaade

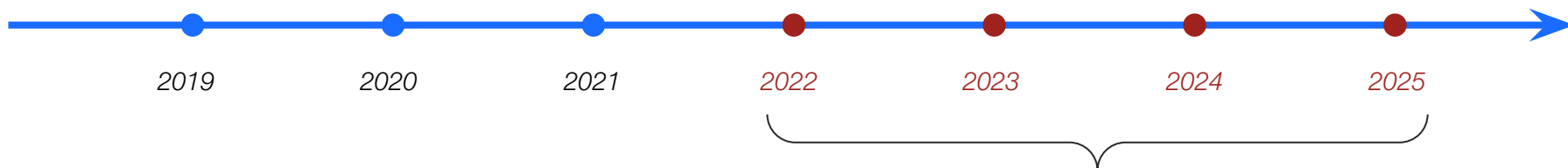

**TEISMELISTE
KEEL EESTIS**

“Teismeliste keel Eestis”
(EKKD3; 2019–2023)

“Digiajastu keel: suulised ja tähtvestlused”
(EKKD-TA16; 2024–2027)

Eesmärk: noortekeelega seotud uurimistulemuste tutvustamine, õpilastes keeleteemade vastu huvi äratamine ning nendega dialoogi tekitamine, koolitundide (eesti keel, inglise keel) sisustamine, keeleteaduse kui eriala üldisem populariseerimine

100+ koolikülastust (kestusega 45–150 min)

Kuulajateks valdavalt **5.-12. klassi õpilased** (2000+)

Tundide **fookuses** teismeliste suuline ja tähtikeel, keelehoiakud, sisuloojate keel, uurimismeetodid jpm.

Näide külalistunni ülesehitusest

Teema: “Kuidas räägid, Eesti teismeline?”

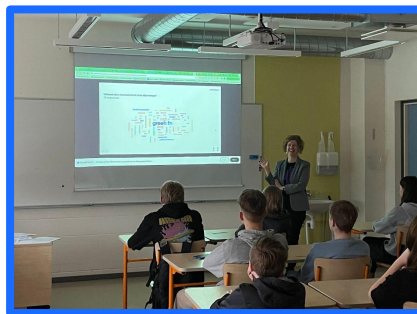
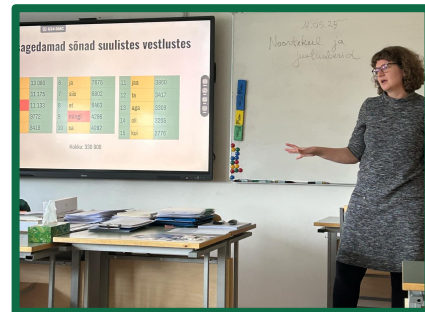
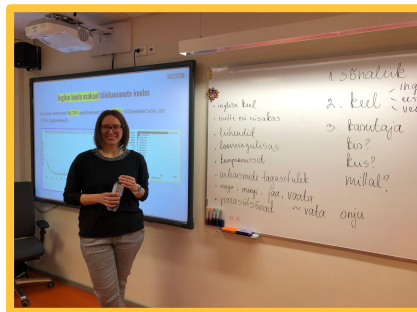
1. Millega tegeleb **keeleteadlane**?
2. **Miks** uurida teismeliste keelt?
3. **Kuidas** uurida teismeliste keelt?
4. Ülesanded:

☁️ interaktiivne **sõnapilv**

🗣️ **suulise vestluse** analüüs

📱 **tšätivestluse** analüüs

5. Arutelu: **milline** on teismeliste keel?

Näide külalistunni ülesehitusest

Teema: “Kuidas räägid, Eesti teismeline?”

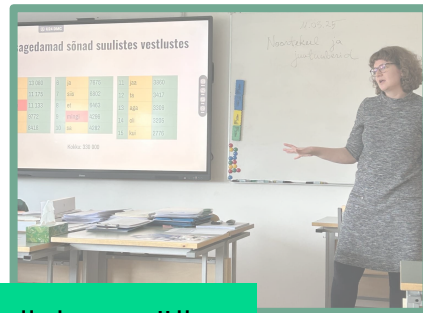
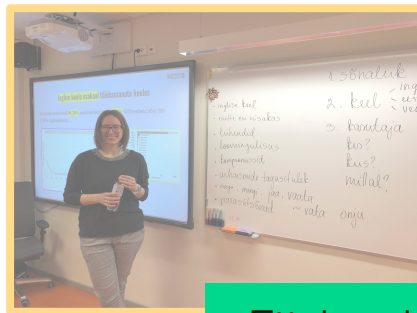
1. Millega tegeleb **keeleteadlane**?
2. **Miks** uurida teismeliste keelt?
3. **Kuidas** uurida teismeliste keelt?
4. Ülesanded:

 interaktiivne **sõnapilv**

 suulise vestluse analüüs

 tšätivestluse analüüs

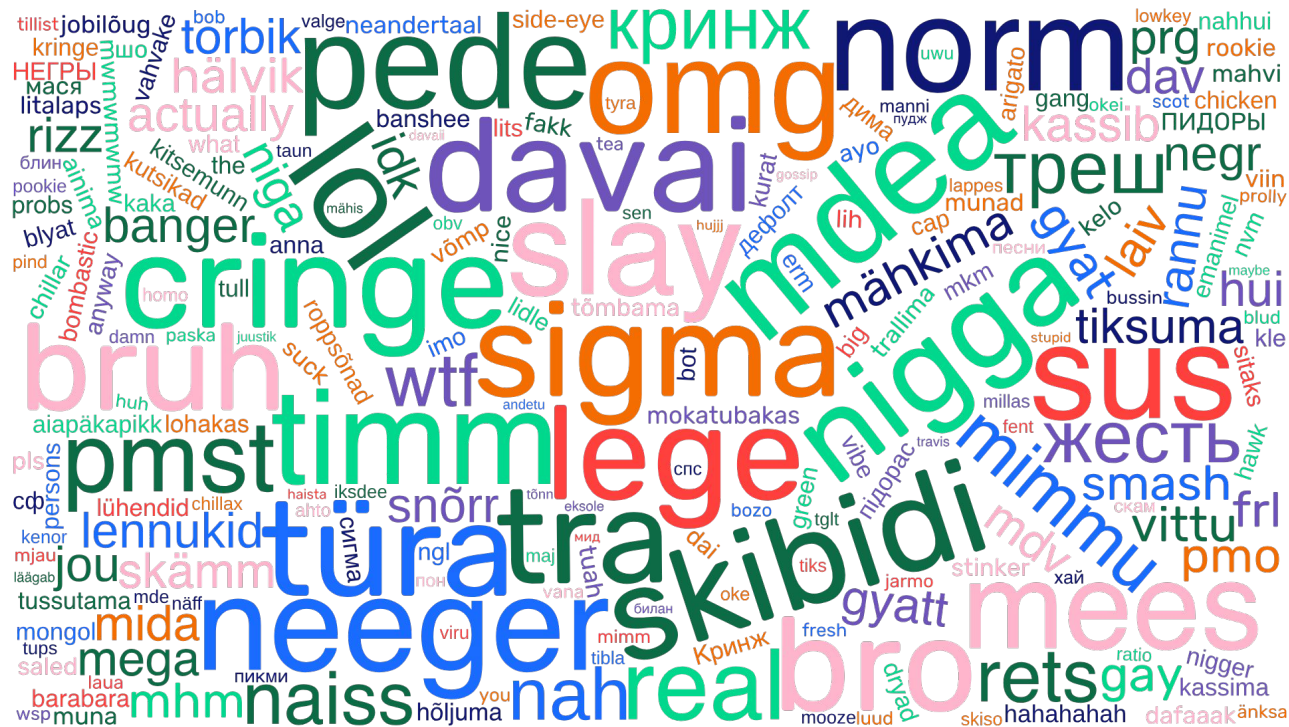
5. Arutelu: **milline** on teismeliste keel?

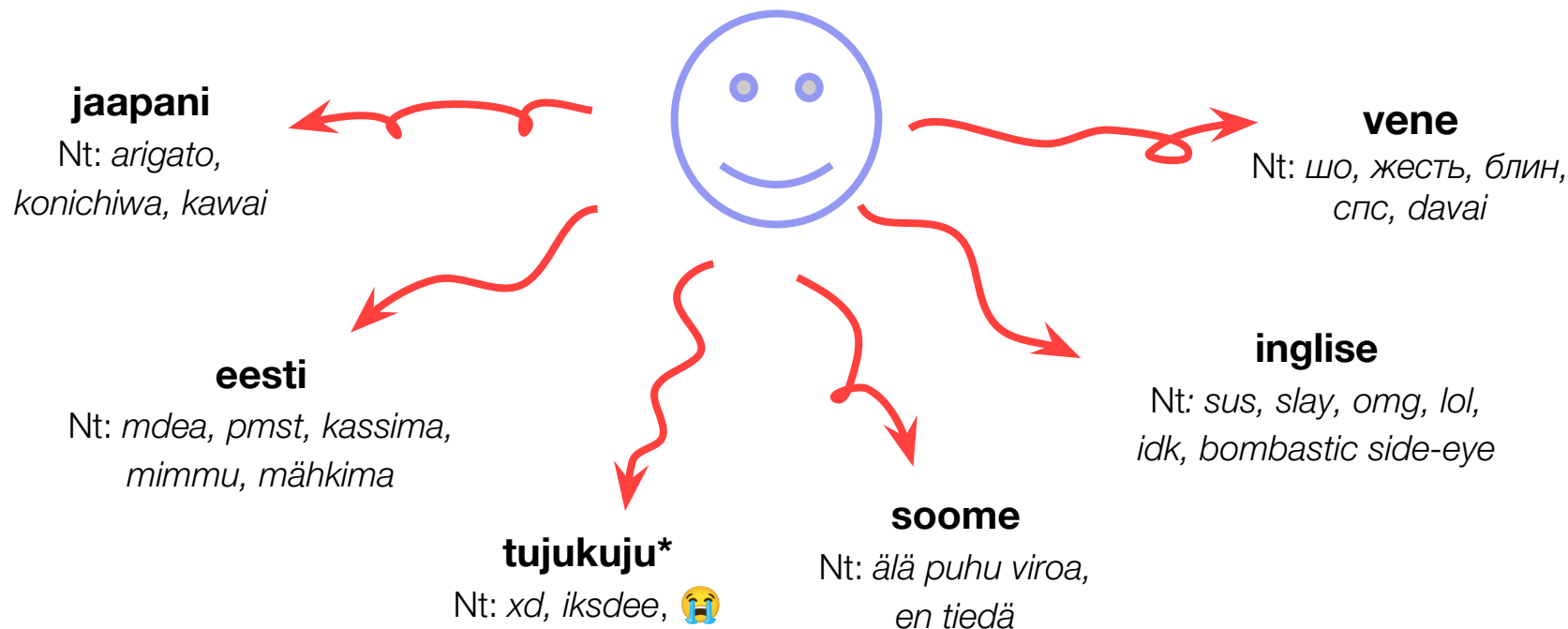
Ettekandeks valisime välja
69 sõnapilve

“Milliseid sõnu või väljendeid kasutad ainult oma sõpradega?”

Mis keeltest pärinevaid sõnu nimetati?

Sõnade ortograafilise varieerumise

eesti	<i>kringe</i>	<i>naiss</i>	<i>skämm</i>
inglise	<i>cringe</i>	<i>nice</i>	
vene	<i>кринж</i>		<i>скам</i>

Rohke n-sõna varieerumine: *full neeger, neeger, negro, negr, nega, shreeger?, meeger?, nigger, nigga, niga, niglet, nugger, nupid stigger, n-word*

Nimetatud sõnade/väljendite kategooriad

Sotsiaalmeedia moeväljendid

*sigma, rizz, slay, uwu,
skibidi, gyatt, пикми*

Netikeelsused/ lühendid

*lol, idk, omg, wtf, fr,
prg, v, ss, dav, mdv*

Pejoratiivid/roppused

*hälvik, pede, neandertaal,
idikas, debiil, lohh, blyat,
tra, vittu, persse*

Sugusid tähistavad sõnad

*bro, bruh, brotski, mees, see
vend, mimmu, beib, piff*

Hellitusnimed/ deminutiivid

musi, kallis, kalla, pookie

Hinnanguline sõnavara

*mega, timm, naiss, norm,
cringe, lege, rets*

Meelemürgid/ pidutsemine

*jooma lähme, tra anna
mahvi, kimu, tobi*

Suhtluspartiklid

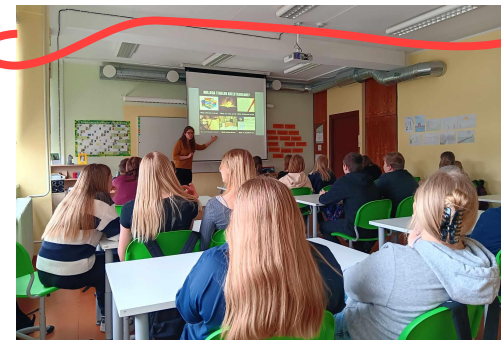
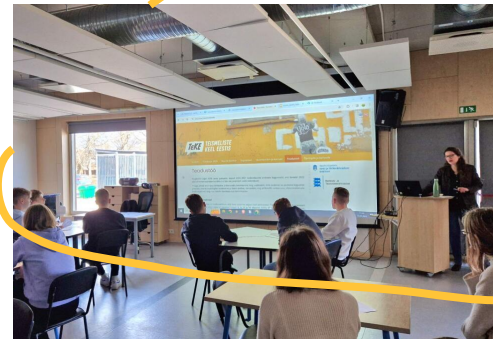
*sup, hei, jou, oki, kle,
huh, jep, naah, täanks,
tnx, tavj, dav, tšauki*

Sisenaljad

*gerda on lohakas, rannu
on gay, my man mairo,
steven kuidas läheb*

Tähelepanekuid ülesande läbiviimisest

- ★ Algselt oli ülesanne mõeldud eelhäälestusena – aastatega leidsime **rohkem rakendamisvõimalusi**.
- ★ Ülesanne tekitas õpilastes **suurt entusiasmi** ja oli **väga kaasahaarav**, suuresti andis sellele hoogu teadmine, et võidi loetleda mistahes näiteid (anonüümselt).
- ★ Kuna tegemist oli külalistunni esimese ülesandega, siis see toetas ka seda, et õpilased oleksid **aktiivsed ka teistes tegevustes**.
- ★ Ülesanne aitas tekitada **dialoogi** ning õpilased said näidata oma **keeleekspertsust**.
- ★ **Õpetajate** reaktsioonid olid varieeruvad.

Sõnapilve ülesande rakendamisvõimalusi

- 1 Õpilased selgitavad (õpetajale ja kaasõpilastele) **sõnade tähendusi, etümoloogiat, kasutuskontekste** ja **varieerumist**.
- 2 Õpilased paigutavad keelenäited **eri kategooriatesse** (nt teema, sõnaliigi, keele alusel).
- 3 Sõnapilvede põhjal saab algatada **arutelu**, kus mh saab rääkida, *kuidas* ja *miks* (noorte) keel üldse muutub.

Mõned **rakendused**, kus saab luua interaktiivseid sõnapilvi:

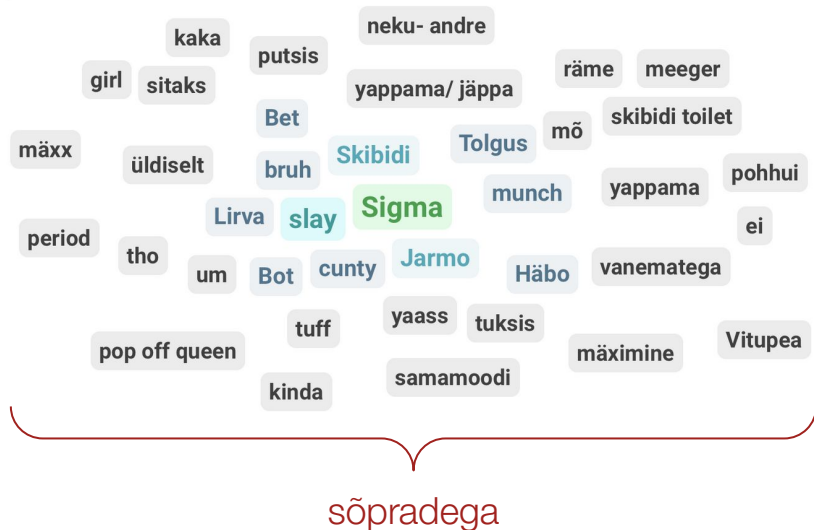
slido

wooclap

Sõnapilve ülesande rakendamisvõimalusi

Lisaks saab kõrvutuseks küsida, milliseid sõnu kasutatakse **teistes suhtlusolukordades**.

Kokkuvõtteks

Mida võime külalistundidest kaasa võtta?

- ★ Loengupidamise asemel õpilasi **kaasata** (*“not lecturing, but engaging”* – G. McCulloch)
 - Selline lähenemine on huvitekitav ja avab dialoogi
- ★ Kuna **koolitunnid** on väga õigekirja-kesksed, tuleks neid **temaaliselt rikastada**
 - Keeleteadlased võiksid rohkem koolides rääkimas käia
- ★ Õpilaste endi keel (ja eriti sõnavara) on hea **vahend** erinevate keeleteemade käsitlemiseks
- ★ Õpilastele meeldib tegelikult **näidata oma ekspertsust**, sõnapilv on selleks hea harjutus
- ★ Õpilased on väga **keeleteadlikud** ja tajuvad, et vähemalt sõnavara on neil **grupisisene**
 - Samas on nad väga avatud, et tutvustada teistele oma grupisisest sõnavara
- ★ Noortekeelt kiputakse stigmatiseerima sõnavara(nopete) alusel, ent põlvkondlikud keelelised erinevused on **loomulikud** ja erinev **≠** halb
 - Ühiskond otsib noortevahelises suhtluses autoriteeti, noored ise aga suhtuvad omavahelisse suhtlusse pigem **solidaarselt**

AITÄH! TÄNKS! SÄNKJU!

Küsimusi? Mõtteid? Ettepanekuid?

 <https://bit.ly/ERÜpilv2025>

Kirjandus

EESS 1991 = Loog, Mai. *Esimene Eesti Slängi Sõnaraamat 1991*. Tallinn: Oma kulu ja kirjadega.

Allik, Clarissa 1928. Tallinna keskkooliõpilaste erikeelest. *Eesti Keel* 1–2, lk 3–11.

Annist, Aet, Maarja Kaaristo (toim) 2023. *Antropoloogia kujunemine ja uurimislugu: õpik kõrgkoolidele*. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.

Anton, Elis-Marii 2022. *Lühendite kasutus noorte netikeeles*. Bakalaureusetöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudi arhiivis.

Dragojevic, Marko, Christofer Berglund, Timothy K. Blauvelt 2018. Figuring Out Who's Who: The Role of Social Categorization in the Language Attitudes Process. *Journal of Language and Social Psychology* 37(1), lk 28–50. <https://doi.org/10.1177/0261927X17706942>.

Drummond, Rob 2018. *Researching Urban Youth Language and Identity*. Cham: Palgrave Macmillan.

Drummond, Rob 2023. *You're All Talk: why we are what we wpeak*. London: Scribe UK.

Eckert, Penelope 1989. *Jocks and Burnouts: Social Categories and Identity in High School*. New York: Teachers College Press.

Eckert, Penelope 1997. Why ethnography? Ulla-Britt Kotsinas, Anna-Brita Stenström, Anna-Malin Karlsson (toim), *Ungdomsspråk i Norden*. Stockholm: Stockholm University, lk 52-62.

Foucault, Michel 2005 [1971]. *Diskursuse kord. Collège de France'i inauguratsiooniloeng 2. detsembril 1970*. Tlk Marek Tamm. Tallinn: Varrak.

Hu, Jiawen 2024. *Naerunão kasutus teismeliste tsätsisuhtluses: kinnine vs. lahtine naeratus*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.

Kask, Helin 2021. *English-Estonian code-copying in Estonian blogs and vlogs*. (Tallinna Ülikooli humanitaarteaduste dissertatsioonid 63.) Tallinn: Tallinn University.

Lehtpuu, Kairit 2016. *Teismeliste suulise keelekasutuse leksikaalsed jooned*. Magistritöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudi arhiivis.

Libe, Katariina 2023. Klaaser, simpima, slamper - kas sina ikka saad oma teismelise jutust aru? Suur teismeliste sõnavara leksikon! (10.01.2023). *Pere ja Kodu*. Vaadatud 16.03.2025. <https://perejakodu.delfi.ee/artikkel/120109418/klaaser-simpima-slamper-kas-sina-ikka-saad-oma-teismelise-jutust-ar-suur-teismeliste-sonavara-leksikon>.

Kirjandus

- Loog, Mai 1988.** Soome mõjusid Tallinna noorte keelekasutuses. *Keel ja Kirjandus* 2, lk 83–89; 3, lk 144–148.
- Loog, Mai 1992.** *Nende sõned, sõnad. Uurimus eriealiste tüdrukute ja poiste kõnekeelest.* (Opera Fennistica & Linguistica 6.) Tampere: Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos.
- Meister, Hendrik 2008.** Slängi seos 12–19aastaste noorte tundmustega. *Oma Keel* 2, lk 28–38.
- Nugis, Gerly 2007.** Eesti keele saatus ripub juuksekarva otsas (10.03.2007). *Sakala*. Vaadatud 16.03.2025.
<https://sakala.postimees.ee/2180971/eesti-keele-saatus-ripub-juuksekarva-otsas>.
- Praakli, Kristiina 2022.** Sissevaade noortekeele uurimisse. Üldist ja üksikasjalikku. *Keel ja Kirjandus* 11, lk 1014–1030.
<https://doi.org/10.54013/kk779a3>.
- Raam, Villem 1935.** Tartu õpilaste erikeelt, I–IV. Seminaritöö. Tartu ülikool.
- Stenström, Anna-Brita 2014.** *Teenage Talk: From General Characteristics to the Use of Pragmatic Markers in a Contrastive Perspective.* Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Tagliamonte, Sali 2016.** *Teen Talk: The Language of Adolescents.* Cambridge: Cambridge University Press.
- Tender, Tõnu 1984.** Tänapäeva õpilasslängi. *Keel ja Kirjandus* 3, lk 168–171.
- Tender, Tõnu 1994.** Eesti släng: olemus ja uurimislugu. *Keel ja Kirjandus* 5, lk 291–297; 6, lk 346–355.
- Tenisson, Annaliis 2024.** *Demonstratiivi see kasutus nimisõnafaasis eesti noorte suulisel keeles.* Bakalaureusetöö. Tartu: Tartu Ülikool.
- Vaigla, A. 1928.** Mõningaid jooni üliõpilaskeelest. *Üliõpilasteleht* 5–6, lk 70–77; 7, lk 94–97.
- Vihman, Virve-Anneli; Praakli, Kristiina; Pilvik, Maarja-Liisa; Korkus, Mari-Liis 2022.** Kas noored on inglise keelega obsessed? Millest räägivad korpusandmed? *Philologia Estonica Tallinnensis* 7, lk 292–321. <https://doi.org/10.22601/PET.2022.07.11>.
- Viikberg, Jüri 1997.** Eesti slängiuurimise tänane seis. (T. Tender, Eesti släng: olemus, uurimislugu, sissevaade vanglaslängi. Magistritöö. Tartu, 1996.) *Keel ja Kirjandus* 10, lk 705–710.